

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

GLOBALLASHUV DAVRIDA TA’LIM VA TARBIYANING O’RNI

Ismoiljanova Rayhona Tursunpo‘lat qizi

Namangan davlat pedagogika instituti, pedagogika yo‘nalishi 1-kurs talabasi

Tel: +998502221504

E-mail: rayhonaismoiljanova@gmail.com

Tillayev Bobomurod

Namangan davlat pedagogika instituti, Falsafiy va tarixiy fanlar kafedrasida katta o‘qituvchisi, PhD

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19497596>

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada “globallashuv” va “globallashuv davrida ta’lim va tarbiya” ning muhim ahamiyatlari, ijobiy va salbiy tomonlari, globallashuv jarayoning ta’lim tizimlariga ta’siri keltirildi. Maqola, shuningdek, ta’limning ahamiyati va globallashuv jarayonida millatimizga xos bo‘lgan tarbiyani saqlash omillarini o‘z ichiga oladi.*

***Kalit so‘zlar:** Yosh avlod, ta’lim tizimi, jamiyat, ijtimoiy qadriyatlar, o‘quv dasturlar, insoniylik, tarbiya.*

***Annotation:** This article discusses the importance of “globalization” and “Education and upbringing in the era of globalization, highlighting its positive and negative aspects as well as the impact of the globalization process on education system. The article also addresses the significance education and the factors necessary for preserving our national values in the context of globalization.*

***Keywords:** Youth, education system, society, values, educational programs, humanity, upbringing.*

***Аннотация:** В данной статье рассматриваются важности “Глобализации” и “Образования и воспитания в эпоху глобализации”, а также их положительные и отрицательные стороны, влияние процесса глобализации на образовательные системы. Статья также включает в себя значимость образования и аспекты сохранения воспитания, характерного для нашей нации, в условиях глобализации.*

***Ключевые слова:** молодежь, образовательная система, общество, социальные ценности, учебные программы, человечность, воспитание.*

KIRISH

Globallashuv davri – asosan XX asrning so‘ngidan boshlab jadallashgan va bugungi kunga kelib hayotimizning har jabhasida muhim ro‘l o‘ynayotgan jarayon. Globallashuv mamlakatlar,

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

madaniyatlar va iqtisodiyotlar o’rtasidagi o’zaro bog’lanishning kuchayishi bo’lib bu davr mobaynida ta’lim va tarbiyaning o’rni sezilarli darajada muhim.

Globallashuv (lotincha globus – shar, Yer sayyorasi) – XX asrning ikkinchi yarmi – XXI asr boshida jahon taraqqiyotida shakllangan yangi umumsayyoraviy tartibotlar, davlatlar va kishilar o’rtasida o’zaro aloqalarning kengayishi va murakkablashishi jarayoni. “Globallashuv” atamasini dastlab, amerikalik olim T. Levitt “Globallashuv yirik transmilliy korporatsiyalar ishlab chiqaradigan turli-tuman mahsulot bozorlarining birlashuv jarayoni” degan fikrlari bilan ochiqlab bergan. 1985- yilga kelib esa taniqli amerikalik olim R. Robertson “Globalization” iborasini ilmiy muomalaga kiritib, bu tushunchani “dunyoning birlashuvi va kishilar o’rtasidagi o’zaro a’loqalarning kuchayishi”ni ifoda etadigan jarayon deya talqin qilgan.

Globallashuv – bu xalqaro mehnat taqsimoti, iqtisodiy va siyosiy munosabatlar tizimi orqali bir-biri bilan bog’langan milliy iqtisodiyotlar majmuyi sifatida tushuniladigan, jahon iqtisodiyoti tarkibini o’zgartirish jarayonlarining o’ziga xos xususiyatlaridan biridir. Bu davr mobaynida globallashuv jarayonlarida millat va milliy o’zlikni anglash masalalari kun tartibining asosiy masalalari qatoriga ko’tarildi. Agar globallashuv transmilliy voqelik ifodasi bo’lsa, milliy va milliy o’zlikni anglash ushbu voqelikning boshlang’ich pog’onasi hisoblanadi.[1]

Globallashuv davri ta’lim va tarbiyaning ahamiyatini yanada oshirib, yangi talablar va imkoniyatlarni keltirib chiqarmoqda. Hozirgi kunda globalizatsiya jarayoni dunyo bo’ylab o’zaro aloqalarni kuchaytirmoqda, bu esa ta’lim tizimlarini yangi sharoitlarga moslashtirishni taqozo etadi. Ta’lim va tarbiyaning zamonaviy talablari, jamiyatning rivojlanishi va global muammolarni hal etish uchun muhim rol o’ynaydi. Globallashuv ta’limni yangi kontekstga olib chiqdi. Ta’lim tizimlari endi faqat milliy kontekstdan chetga chiqib, global miqyosda raqobatdosh mutaxassislar tayyorlashga qaratilgan. Hozirgi kunda talabalar turli madaniyatlar va global muammolarni tushunishga qodir bo’lishlari kerak. Buning uchun ta’lim dasturlarida metodlar, xalqaro tajribalar va ko’p madaniyatli muhitlar yaratilishi zarur. Internet va raqamli texnologiyalar ta’limda yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

Global tarmoq imkoniyatlari keng ekanini uning bugungi yoshlar orasida juda tez ommalashganidan bilish mumkin. Ma’lumki, o’tgan asrning ikkinchi yarmida vujudga kelgan internet tarmog’i axborot sohasida tub burilish yasadi. Endilikda an’anaviy ommaviy axborot vositalarining informatsion texnologiyalar asrida o’z mavqeini saqlab qolishi ko’p jihatdan global tarmoq imkoniyatlari bilan chambarchas bog’liq bo’lib qoldi. Bu borada Yurtboshimiz alohida ta’kidlab o’tganlaridek: «...bugungi kunda milliy axborot tizimini shakllantirish jarayonida

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

internet va boshqa global axborot tizimlaridan keng foydalanish, ayniqsa, muhim ahamiyatga ega. Bunga erishish XXI asrda mamlakat taraqqiyoti uchun hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.»[2, 127].

Empatiya va tushunish: Turli madaniyatlar bilan aloqalar o’rnatish, boshqalarni tushunish va ularni qabul qilish tarbiyaning asosidir. Masofaviy ta’lim, onlayn kurslar va raqamli resurslar yordamida talabalarga bilim olish jarayonini yanada qulaylashtirish imkonini beradi. Globallashuv jarayonida yosh avlodga ijtimoiy mas’uliyat hissini singdirish muhimdir. Ta’lim va tarbiya, insoniyatning umumiy muammolariga, masalan, iqlim o’zgarishi, qashshoqlik va tengsizlik kabi masalalarga yechim topishda yo’naltirishi kerak.

Tarbiyaning globallashuv davridagi roli shunchaki bilim berish bilan cheklanmaydi. U insonning axloqiy, madaniy va ruhiy taraqqiyotini ham o’z ichiga oladi. Tarbiyada quyidagi jihatlarga e’tibor qaratishi lozim. Milliy qadriyatlar: Globallashuv jarayonida milliy madaniyatlarni saqlash va rivojlantirish zarur. Tarbiya, o’z millatimizning tarixi, urf-odatlar va qadriyatlarini yosh avlodga yetkazishda muhim vosita hisoblanadi. Insoniylik va hamdardlik: Ta’lim va tarbiyada insoniylik, hamdardlik va adolat kabi axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish muhimdir. Bu, yoshlarni global muammolarni hal qilishda asosiy jihatlaridan biridir. Bu, yoshlarni global muhitda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishga tayyorlaydi.

Hozirgi vaqtda ko’z o’ngimizda dunyoning geopolitik, iqtisodiy va ijtimoiy, axborot-kommunikatsiya manzarasida chuqur o’zgarishlar ro’y berayotgan, turli mafkuralar tortishuvi keskin tus olayotgan bir vaziyatda, barchamizga ayonki, fikrga qarshi fikr, g’oyaga qarshi g’oya, jaholatga qarshi ma’rifat bilan kurashish har qachongidan ko’ra muhim ahamiyat kasb etmoqda.[3, 119]

Globallashuv davrida ta’lim sohasida bir qancha muhim jihatlarga chuqurroq e’tibor berish kerak. Ta’lim tizimini global mehnat bozorining talablariga mos ravishda vositalardan samarali takomillashtirish, o’quvchilarning kasbiy ko’nikmalarini rivojlantirish, innovatsion texnologiyalar: Onlayn ta’lim platformalari va raqamli foydalanish, o’qituvchilar va o’quvchilarga zamonaviy texnologiyalarni o’rgatish.

XULOSA

Yuqorida ko’rib chiqqanimizdek, Globallashuv jarajonida ta’lim hamda tarbiyaning o’rni birdek, juda muhimdir. Bu jarayonlar, nafaqat bilim berish, balki shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishni ta’minlash, madaniyatlararo aloqalarni kuchaytirish va global muammolarni hal etishda muhim rol o’ynaydi. Ta’lim va tarbiya orqali avlodlar yangi ko’nikmalarga ega bo’lib, ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shuningdek, jamiyatda barqarorlik, adolat va bir-birini hurmat qilish kabi qadriyatlarni shakllantirishda ham ta’limning ahamiyati katta. Shu bois, ta’lim

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

va tarbiyani takomillashtirish va global talablarga moslashtirish zarur. Barcha sohalar shunday jadallik bilan rivojlanib borayotgan bir paytda, o‘ziligimizga, O‘zbekligimizga xos bo‘lgan tarbiyani unutmasligimiz lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Globallashuv asoslari. O‘quv qo‘llanma. Samarqand: “SamDCHTI” nashriyoti, 2023. – 160 bet.
2. Karimov I.A. Yuksak manaviyat- yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2010. – 176 b.
3. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni buyuk va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent : O‘zbekiston, 2017. – 488 b.
4. Tillayev, B. A. (2025, December). YOSHLARNING IJTIMOIIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI ROLI. In Partner conferences of the International Scientific Journal Research Focus (Vol. 1, No. 1, pp. 1015-1016).